

Muistio

8.11.2021

VN/28598/2021
VN/28598/2021-TEM-1

Tiekartta työvoiman toimialoittaisen ja alueellisen saatavuuden varmistamiseksi

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) käynnistää hankkeen, jonka tarkoituksena on löytää kestäviä ratkaisuja eri toimialojen työvoimatarpeen kattamiseksi lyhyellä sekä pidemmällä aikavälillä Suomen alueelliset erot huomioiden. Hankkeessa etsitään ratkaisuja avointen työpaikkojen ja työttömien työnhakijoiden kohtaannon parantamiseksi. Samalla selvitetään, miten voidaan varmistaa työperäisen maahanmuuton onnistunut toteutus eri toimialojen tarpeisiin.

Työvoimatarpeen turvaamiseksi pidemmällä aikavälillä ratkaisuja haetaan erityisesti ammatillista osaamista ja ammatillista liikkuvuutta lisäävistä keinoista yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön koulutustarjontahankkeiden kanssa.

Tässä muistiossa esitetään hankkeen perustamiseen liittyvät toimenpiteet, hankkeen johtaminen, työskentelyyn osallistuvat sidosryhmät sekä aikataulusuunnitelma ja resursointi. Osana hanketta tuotetaan tietopohja toimialakohtaisesta sekä alueellisesta työvoimatarpeesta, jonka perusteella alakohtaiset työryhmät esittävät ratkaisuvaihtoehtoja ja toimenpide-ehdotuksia. Ministerin johtama ohjausryhmä käsittelee toimialakohtaisissa ryhmissä laaditut selvitykset ja tekee niiden pohjalta päätökset tarvittavista jatkotoimenpiteistä vuoden 2022 loppuun mennessä.

Valtionhallinnon tavoitteet

Hanke edistää Suomen taloudellista, sosiaalista ja ekologista kestävyyttä.

Hankkeen tavoitteena on löytää ratkaisuja eri toimialojen työvoimatarpeen kattamiseksi Suomen talouskasvun, tuottavuuskehityksen ja korkean työllisyyden turvaamiseksi. Näiden tavoitteiden saavuttamisen edellytyksenä on työvoiman saatavuudesta ja osaamisesta huolehtiminen. Yritysten mahdollisuudet kasvaa ja investoida riippuvat työvoiman tarjonnasta.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Työ- ja elinkeinoministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 32
00023 Valtioneuvosto

Aleksanterinkatu 4
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 1606 2160
+358 9 1606 2160

kirjaamo.tem@gov.fi
www.tem.fi

Toimialakohtaiset ja alueelliset työvoimakartoitukset antavat valtionhallinnolle selkeän kuvan työvoiman kysynnästä ja tarjonnasta sekä esittää konkreettisia ratkaisuehdotuksia työvoiman saatavuusongelmiin vastaamiseksi. Toimialakohtaisia tietopohjia, skenaarioita ja ratkaisuehdotuksia on tarkoitus hyödyntää seuraavasti:

- Tilannekuva tällä hetkellä toimialoittain ja alueittain
- Ennusteet toimialojen työvoimatarpeesta
- Koulutuspaikkojen suuntaaminen ja jatkuvan oppimisen tarvekartoitus
- Kansainvälisen rekrytoinnin tarve ja työperäinen maahanmuutto

Toimialakohtaisten tiekarttojen valmistelu yhdessä työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen kanssa lisää toimialojen valmiuksia ja sitoutuneisuutta konkreettisiin toimiin ja ratkaisuihin työmarkkinoilla. Tiekarttojen valmistelu toimialalähtöisesti auttaa varmistamaan, että tiekartat ovat sellaisia, joita alan yritykset kokevat omikseen ja joihin ne voivat aidosti sitoutua omilla panostuksillaan.

Hankkeen organisointi

Ohjausryhmä

Toimialakohtaisen ja alueellisen työvoimatarpeen ratkaisuhanketta johtaa ja ohjaa työministeri Tuula Haataisen (TEM) johdolla työntekijä- ja työnantajakeskusjärjestöjen edustajista (SAK, STTK, Akava, EK, SY ja KT) sekä TEM:n asiantuntijoista koostuvat ohjausryhmä, johon kuuluu vakituisena jäsenenä myös OKM:n kansliapäällikkö Anita Lehikoinen. Ohjausryhmään kuuluvat lisäksi toimialaryhmien puheenjohtaja sekä sihteeri.

Lähtökohtaisesti ohjausryhmä kokoontuu kerran kuukaudessa ja käsittelee toimialaryhmien työtä ylätasolla koko yhteiskuntaa koskevien ratkaisujen tekemiseksi. Ohjausryhmän työstä viestitään säännöllisesti TEM:ssä laaditun viestintäsuunnitelman pohjalta.

Toimialaryhmät

Toimialaryhmät kootaan OKM:n soveltaman toimialaluokituksen mukaisesti (9 toimialaa, ks. alla). Eri toimialojen tilannetta koskeviin erillisiin työryhmiin kutsutaan toimialan työnantaja- ja työntekijäliittojen edustajat sekä eri sektoriministeriöiden asiantuntijat. Ryhmien koko on enintään 8 henkilöä. Toimialaryhmien puheenjohtajana

toimii alivaltiosihteeri Elina Pylkkänen (TEM) ja varapuheenjohtajana johtaja Kirsi Heinivirta (Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus). Ryhmien sihteeristö muodostetaan TEM:n asiantuntijoista.

Toimialaryhmien kokoontumisaikataulut laaditaan ryhmien sisällä ja ryhmät työskentelevät rinnakkain. Ensimmäisenä käynnistyvät ne toimialaryhmät, joissa työvoimatarve on suurin. Toimialaryhmät laativat suosituksensa ja ratkaisuehdotuksensa ohjausryhmälle käsiteltäväksi.

Työskentelyprosessi jokaisessa toimialaryhmässä noudattaa samaa peruskehikkoa:

- 1) Työvoimatarpeen kartoitus kerätyn aineiston perusteella ja alueellisten erojen havainnointi
- 2) Koulutustarpeiden ja -vaihtoehtojen määrittely
- 3) Ulkomaisen työvoiman saatavuus ja houkuttelu
- 4) TE-toimistojen osaamisen ja mahdollisuuksien nostaminen ja suositukset ohjausryhmälle

Asiantuntijakuulemiset

Sekä ohjausryhmä että yksittäiset toimialaryhmät kutsuvat tarvittaessa asiantuntijoita kuultavaksi sekä voivat tilata erillisiä selvityksiä tai tutkimuksia ehdotustensa ja päätöstensä tueksi. Ulkopuolista asiantuntija-apua varten hankkeella on budjetti.

Tarkasteltavat toimialat

Hankkeen tarkoituksena on tarkastella työvoimatarvetta toimialoittain ja alueittain. Eri toimialojen tilannetta koskeviin erillisiin työryhmiin kutsutaan toimialan työnantaja- ja työntekijäliittojen edustajat sekä eri ministeriöiden asiantuntijat. Toimialat, joiden tilannetta käsitellään hankkeen toimialaryhmissä, ovat yhtenevät okm:n soveltaman luokituksen kanssa siten, että koulutustarjonta pystytään suunnittelemaan jo valmiiden koulutustarjontamallien mukaisesti. Toimialat ovat:

1. luonnonvarat, elintarviketuotanto ja ympäristö
2. liiketoiminta ja hallinto
3. koulutus, kulttuuri ja viestintä
4. liikenne ja logistiikka
5. majoitus-, ravitsemis- ja matkailupalvelut
6. rakennettu ympäristö
7. sosiaali-, terveys- ja hyvinvointiala
8. teknologiateollisuus ja -palvelut
9. prosessiteollisuus ja -tuotanto

Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa toimialakohtaisten työryhmien työskentelystä muiden toimialojen paitsi 7. osalta. Sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla on oma strateginen ohjelma, jonka tarkoituksena on löytää

kestäviä ratkaisuja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden saatavuuden edellyttämän osaavan työvoimatarpeen kattamiseksi lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä alueelliset erot huomioiden (LIITE: Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön riittävyyden ja saatavuuden ohjelma). STM:n johtama ohjelma kuuluu tämän hankkeen kokonaisuuteen ja ohjausryhmän alaisuuteen.

Työ- ja elinkeinoministeriön tavoitteena on, että näiden toimialojen työvoimatarve-tiekartoista saadaan riittävän yhteismitallisia ja että toimenpidesuosituksia voidaan viedä yhteisesti ja samalla kertaa eteenpäin päätettäväksi.

Tiekartoilta toivottava sisältö

Tavoitteena on saada toimialakohtaisista tiekartoista mahdollisimman yhteismitalliset, jotta esimerkiksi viranomaistoiminnan tai lainsäädännön muutoksia vaativat toimenpiteet voidaan toteuttaa kerralla kaikkia toimialoja palvellen.

1. Keskeiset lähtökohdat

Tiekartat valmistellaan toimialalähtöisesti. Toimialakohtaisiin työryhmiin nimetään työnantaja- ja tekijäliittojen edustajia ministeriöiden asiantuntijoiden lisäksi, jotta tietämys alan tarpeista olisi mahdollisimman kattavaa ja toisi ratkaisukeskeistä ja konkreettista näkökulmaa toimenpidesuosituksille. Luonnollisesti alan toimijat itse tunnistavat parhaiten toimialan työvoimatarpeen.

Tiekarttatyöskentelyn tavoitteena on esittää sellaisia ratkaisuja, joiden varassa toimialojen tuotantotoiminta pystyy kehittymään yhtäältä kysyntään vastaten ja toisaalta laajentumis- ja investointipyrkimyksiä tukien. Kaikki toimialat eivät laajene tulevaisuudessa, vaan alojen välillä tapahtuvaa sopeutumista on kyettävä tukemaan työvoiman ammatillista ja alueellista liikkuvuutta edistämällä.

Tiekartat laaditaan siten, että toimenpide-ehdotukset jätetään vuoden 2022 loppuun mennessä ohjausryhmän käsittelyyn. Toimenpiteet sisältävät nopeasti vaikuttavia ja pitkällä aikavälillä vaikuttavia toimia.

2. Tarkastelun aikajänne

Tarkoituksena on löytää kestäviä ratkaisuja toimialojen työvoimatarpeen kattamiseksi lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä alueelliset erot huomioiden. Ratkaisuehdotuksissa erotellaan toimenpiteet siten, että niiden avulla kyetään vastaamaan työvoimatarpeeseen yli ajan. Pidemmän aikavälin ratkaisut sisältävät työperäiseen maahanmuuttoon ja koulutustarjontaan liittyviä toimenpiteitä.

Yhteismitallisten toimialakohtaisten tiekarttojen toimenpide-ehdotukset ovat toteutettavissa koordinoitusti yhdellä kerralla, mikä on perusteltua hallinnollisten realiteettien vuoksi.

3. Skenaariot

Pidemmän aikavälin työvoimatarvekartoitusta toteutetaan skenaario-tyyppisinä tarkasteluina, jolloin voidaan hyödyntää TEM:n käynnistämää ENKO-konsortion työtä (mukana myös OKM, OPH ja VM), jossa on luotu alakohtaisia skenaarioita talouden yleisen tasapainomallin (FINAGE) avulla.

4. Tarvittavat tiedot

Toimialakohtaisissa tietartoissa tulee esittää tietoja seuraavilta alueilta:

- i) kuvaukset koulutukseen ja ammattitaitoon sekä määrälliset tiedot alan työvoimasta nykyisin ja myöhemmin. Näihin kuuluvat koulutusasteet ja –vaatimukset sekä tarvittavat tutkinnot. Lisäksi esitetään alan koulutuspaikkojen määrä ja alueellinen jakauma;
- ii) toimet ja muutokset, joita tarvitaan toimialalta itseltään, yrityksiltä ja miten valtionhallinto voi tehdä asian hyväksi. Näihin kuuluvat mm. lainsäädännön muutostarve ja koulutussisältöjen ja -paikkojen muutokset;
- iii) arvio kansainvälisen rekrytoinnin ja työperäisen maahanmuuton määrällisestä ja laadullisesta tarpeesta;
- iv) riskit ja epävarmuudet.

Valtionhallinnon rooli

Hankkeessa tuotetaan tietopohja toimialakohtaisesta sekä alueellisesta työvoimatarpeesta, jonka perusteella alakohtaiset työryhmät esittävät ratkaisuvaihtoehtoja ja toimenpide-ehdotuksia. Tietopohja työvoimatarpeesta kerätään ministeriön omista tietolähteistä sekä toimialojen työnantaja- ja tekijäliitoilta saaduista tiedoista.

Hanke linkittyy läheisesti opetus- ja kulttuuriministeriön koulutustarpeiden kartoitusta käsitteleviin hankkeisiin. Parasta aikaa perusteilla olevaa **Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen** (OKM ja TEM) toimintaa hyödynnetään aktiivisesti työvoiman osaamisen ja ammattitaidon kohentamisessa sekä ammatillisen liikkumisen edistämisessä.

TEM:n rooli toimialojen työryhmissä on seuraava:

- johtaa ohjausryhmän sekä alakohtaisten työryhmien toimintaa sekä toimii yhteystahona toimialaliittojen ja ministeriöiden asiantuntijoiden välillä;
- määrittelee valtionhallinnon tarpeet tietokarttojen sisällölle, aikatauluille ja yhteismitallisuudelle;
- viestiminen ja tilaisuuksien järjestäminen tarpeen mukaan, esimerkiksi kun tietartoista on saatavilla alustavia tai lopullisia tuloksia;
- seuraa aktiivisesti työn edistymistä ja arvioi suunnitelmien tai alustavien suositusten yhteensopivuutta valtionhallinnon toteuttamiskelpoisten toimenpiteiden kanssa;
- on valmis tarvittaessa etsimään yhdessä toimialojen kanssa ratkaisuja, joilla lisätään osahankkeiden yhteensopivuutta.

Ministerin johtama ohjausryhmä käsittelee hankkeessa laaditut toimialakohtaiset selvitykset ja tekee niiden pohjalta päätökset tarvittavista jatkotoimenpiteistä.

Työn aikataulu ja resursointi

Hanke käynnistetään 1.11.2021, jolloin työministerin johtama ohjausryhmä sekä toimialoittaiset työryhmät aloittavat työskentelynsä. Toimialakohtaiset ryhmät työskentelevät oman aikataulunsa mukaisesti ajalla 1.11.2021 – 31.12.2022. Hanke päättyy vuoden 2022 loppuun mennessä, jolloin alakohtaiset ryhmät ovat saaneet toimenpidesuosituksensa valmiiksi ohjausryhmän käsittelyä varten. Toimialakohtaisten työryhmien koordinaatiosta vastaa TEM alla listatun roolijaon mukaisesti.

Hankkeeseen sisältyvä asiantuntijatyöskentely tehdään virkatyönä ilman erillistä korvausta. Ulkopuolisia asiantuntijakuulemisia sekä tutkimuslaitoksilta mahdollisesti tilattavia tutkimuksia ja selvityksiä varten hankkeelle varataan resurssi TEM:n määrärahoista.

Työministeri

Tuula Haatainen

Alivaltiosihteeri

Elina Pylkkänen

Liitteet Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön riittävyyden ja saatavuuden ohjelma

Jakelu

Tiedoksi